

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Historické vědy

Iberoamerikanistika

Autoreferát disertační práce

PhDr. Iva Deylová

**Kulturní vztahy mezi bývalým Československem a
vybranými státy andského regionu v letech 1945–1989**

*Cultural Relations between Former Czechoslovakia and
Selected States from the Andean Region in 1945–1989*

Vedoucí práce PhDr. Simona Binková, CSc.

2018

ÚVOD

Slovní spojení „kulturní vztahy“ či „kulturní výměna“ jsou natolik neurčitá a významově rozsáhlá, že nabízejí velmi široké možnosti pojetí či úhlů pohledu. Jejich prvopočátek je prakticky nemožné přesně datovat, vždyť bychom mohli s trochou nadsázky prohlásit, že ho můžeme spatřovat již na úsvitu dějin, kdy si člověk spolu s rozvojem řeči osvojil také poznávací a rozumové schopnosti, jak je známe dnes, a byl schopen vytvářet nejprve nezbytně nutné předměty pro přežití a později také umělecké artefakty. Ve své podstatě jakékoli setkání příslušníků dvou odlišných skupin, ať už kmene či národa, v sobě nese prvky kulturní výměny.

Tato práce si ovšem neklade natolik ambiciózní cíl, jakým by jistě bylo objasnění vývoje takových vztahů, nýbrž cíl mnohem skromnější, respektive zmapování kulturních vztahů¹ mezi bývalým Československem a zeměmi andského regionu ve 2. polovině 20. století a zasazení této látky do kontextu doby. I toto téma se však ukázalo jako příliš rozsáhlé, a proto bylo nutné jej omezit jak v časovém, tak i prostorovém rozpětí. Z andských zemí jsem se zaměřila na jakési geografické jádro, tedy Peru, Ekvádor a Bolívii.² K trojici jmenovaných zemí není třeba dodávat, že Peru v porovnání s ostatními dvěma státy představuje v novodobé historii významnějšího partnera na kontinentální i celosvětové úrovni, a pravděpodobně z tohoto důvodu je v případě Peru objem dostupných informací relevantních pro tuto práci zcela jednoznačně rozsáhlejší než těch, které se týkají Bolívie a Ekvádoru. Jako hlavní zdroj informací jsem

---

¹ Kulturní vztahy zde míněny ve smyslu kulturní diplomacie, blíže k tomu v podkapitole 2.2.1 disertační práce.

² Výběr těchto tří států z andského regionu, do kterého bezesporu náleží více zemí (Chile, Kolumbie a někdy bývá zahrnována též Venezuela) byl podmíněn více důvody. Například Chile se ve svých pracích věnoval již Michal Zourek, vztahům s Kolumbií Vít Rouč a konkrétně kulturním vztahům s Venezuelou Pavel Štěpánek. Dalším důvodem byl také rozsah celého teritoria a objem dostupných archiválií. Dala jsem tedy přednost důkladnému zpracování tří vybraných zemí před méně podrobným přehledem pokrývajícím tak rozsáhlé a rozmanité teritorium, jakým celek všech výše zmíněných států bezesporu je.

zvolila materiály z českých archivů, jejichž objem je natolik obsáhlý, že jsem z celé škály kulturních aktivit organizovaných čs. představiteli v cílových zemích vybrala tři nejčetnější a také nejpodrobněji zdokumentované okruhy – prezentaci čs. kinematografie, pořádání výstav a rozhlasové a televizní vysílání.

STRUKTURA PRÁCE

Vzhledem k charakteru pramenné základny jsem se rozhodla nahlédnout téma prizmatem historického vývoje v naší zemi. Vymezení časového horizontu mezi lety 1945 až 1989 se tak jevílo jako nejvhodnější. Konec druhé světové války byl velikým milníkem v dějinách mnoha zemí a v případě Československa znamenal navíc jakýsi pozvolný začátek procesu, který plně vyvrcholil o tři roky později, respektive v únoru roku 1948. Rok 1989 byl pak rokem ukončení nesvobodného, čtyři dekády trvajícího komunistického režimu, návratem k demokratickému uspořádání země a s tím souvisejícími změnami ve všech oblastech veřejného dění. V rámci stanoveného období se povaha i četnost kulturních styků měnila a vyvíjela v závislosti na různých faktorech, zejména politických a ekonomických. Vysledovat míru jejich vlivu bylo jedním z vytyčených cílů celé práce. V úvodních kapitolách jsem se pokusila zasadit téma do širších souvislostí: nejprve velmi obecně pohovořit o pojmech kultura a kulturní vztahy, dále nastínit postoj čs. zahraniční politiky vůči Latinské Americe jako celku jakož i peripetie diplomatického zastoupení ve třech vybraných zemích a také stručně přiblížit politický vývoj v nich i v Československu. Dalším důležitým faktorem byla koncepce čs. kulturní politiky vůči zkoumaným státům a s ní související téma uzavírání kulturních dohod, které nebylo prosto komplikací, a proto je mu věnována samostatná podkapitola. Po delším zvažování jsem do úvodní části práce zařadila také kapitolu o historii kulturních vztahů v andském regionu, které sahají hluboko do minulosti a

mohou být chápány jako jistý předchůdce kulturních aktivit, kterým je věnována hlavní část této práce.

PRAMENY

Jak již bylo naznačeno výše, jádro práce představuje analýzu archivních materiálů, při které jsem vycházela z informací dostupných především v Archivu Ministerstva zahraničních věcí ČR (dále jen MZV). Nejdůležitějšími fondy pro zvolené téma jsou zejména fond Dokumentace teritoriálních odborů (dále jen DTO) pokrývající rozmezí let 1945–1989 a dále též fond Teritoriální odbory vedený v režimu tajné (dále jen TO – T) z let 1943–1993 i obyčejné (dále jen T – O) z let 1945–1997. Jednotlivé státy jsou zde řazeny abecedně a o každém z nich jsou vedeny informace vypracované našimi zastupitelskými úřady a zasílané na Ministerstvo zahraničních věcí v Praze či jeho prostřednictvím na další příslušná pracoviště. Jsou to nejčastěji zprávy o stavu dané země a aktivitách jednotlivých zastupitelských úřadů a jejich pracovníků v oblasti diplomatických, hospodářských i kulturních vztahů a hodnocení této činnosti. V menší míře zde najdeme též ohlasy v místních médiích, instrukční dopisy z centrálního pracoviště v Praze, záznamy z rozhovorů a setkání československých delegátů s jejich protějšky či našich diplomatů s významnými osobnostmi z politických, hospodářských i kulturních kruhů v místě jejich působnosti. Je ovšem potřeba upozornit na fakt, že rozsah údajů není konstantní a zejména z počátečního, ale také závěrečného období našeho zájmu je velmi neuspokojivý. I když jednotlivé fondy jsou označeny časovým rozpětím od roku 1945 či 1943, informace o kulturních aktivitách se v nich objevují až počátkem 50. let. V případě fondu DTO Peru první kniha zaznamenává roky 1955–1959, první kniha DTO Bolívie roky 1957–1958 a první kniha vyhrazená Ekvádoru dokonce až roky 1969–1972. Ve fondech TO – O i TO – T jsem objevila zmínky o kulturním dění i dřívějších dat, ty první jsou datovány rokem 1952 v Bolívii a Ekvádoru. Absenci informací jsem zaznamenala u jednotlivých států i

v různých etapách v průběhu sledovaného období, a to zejména v souvislosti s komplikacemi v oblasti diplomatických styků či jejich přerušením. Ani závěrečné období není zdokumentováno zcela uspokojivě, např. fond DTO by měl pokrývat vymezené období až do roku 1989, nicméně u zkoumaných zemí tomu tak není. O Bolívii a Peru například chybí v tomto fondu veškeré informace z téměř celého desetiletí v rozmezí let 1978–87, kdy byl v obou zemích akreditován stejný velvyslanec se sídlem v Limě. Dokumenty vztahující se k Ekvádoru jsou v tomto fondu zpracovány také pouze do roku 1978, poslední kniha č. 9 je věnována výhradně návštěvě ekvádorského ministra zahraničních věcí Luise Valencii Rodrígueze v Československu v roce 1983. V těchto letech již byly vzájemné vztahy normalizovány, výpadek informací z důvodu přerušení diplomatických styků tedy nebyl aktuální. Dle sdělení pracovníků Archivu MZV ČR je několik možných důvodů tohoto stavu, mezi nimiž nechybí ani ztráta či zařazení chybějících archiválií do jiného fondu. Chybějící informace jsou pak částečně k dispozici ve fondu TO.–T, v jehož rámci ovšem z rozmezí let 1980–1989 nejsou zpracovány dokumenty všech zemí, což se doposud týká i Peru.³ Dostupné informace o Bolívii a Ekvádoru z poslední dekády zkoumaného období jsou do určité míry jiné povahy než z předchozích období. Nejedná se již o více či méně obsáhlé zprávy o jednotlivých aktivitách československých zastupitelů v příslušných zemích vypracovaných jimi samotnými, nýbrž převážně o souhrnné informace o činnosti zahraničních úřadů za celý rok, jejichž autory byli českoslovenští úředníci MZV sídlící v Praze. V těchto dokumentech bylo kulturním vztahům vyhrazeno jen málo místa, nejčastěji jeden či dva odstavce v rámci několikastránkových spisů. Zejména pro zpracování podkapitoly 2.6 věnované koncepci kulturní politiky Československa vůči Latinské Americe jsem využila dokumentaci z fondu Porady kolegia, který pokrývá rozmezí let 1953–1989. Velmi podrobně propracované koncepce či roční hodnocení plnění těchto

---

³ Na základě informací pracovníků Archivu MZV ČR je konkrétně tento fond ve fázi zpracování, avšak dosud není přesně stanoven termín, kdy bude zpřístupněn.

konceptí, jež se v tomto fondu nacházejí, byly předkládány k projednání na zasedání vlády a ke schválení ministrem. V Archivu MZV ČR se rovněž nachází fond s názvem Odbor kulturních styků vztahující se k rokům 1955–1980, v němž by měly být zaznamenány mimo jiné i kulturní a vědecké styky Československa s jednotlivými státy. Ten však zůstává prozatím nezpracovaný, a tudíž nepřístupný veřejnosti. Ve stejném archivu i stejném stavu se nachází také fond s názvem Československá společnost pro mezinárodní styky (dále jen ČSMS) s dokumenty z rozmezí let 1960–1969.⁴ Jak již bylo naznačeno výše, četnost, rozsah či úroveň relací o kulturních aktivitách byly v různých obdobích i zemích velmi rozdílné, často v závislosti na personálním obsazení příslušných zahraničních úřadů.

V menší míře jsem také čerpala z údajů dostupných v Národním archivu České republiky, kde jsem se zaměřila zejména na fond s názvem Ministerstvo zahraničních věcí – Výstřižkový archiv (MZV – VA II, III) a dále fondy Ministerstvo kultury (MK) a Ministerstvo školství a kultury (MŠK). V prvně jmenovaném jsou k dispozici výstřižky z domácího a zahraničního tisku vztahující se k vnitřním a mezinárodním událostem nebo osobám významným v politickém, hospodářském a kulturním životě z let 1918–1987. Relevantní informace zde nalezené jsem použila jako doplnění či podložení faktů z hlavní pramenné základny. Z fondu Ministerstvo kultury s datací 1953–1956 jsem čerpala informace o organizaci a vnitřním chodu ministerstva a stycích se zahraničím v tomto časovém rozmezí. Z velké části nezpracovaný fond Ministerstvo školství a kultury, který zahrnuje roky 1945–1967, je částečně rozdělen i teritoriálně a kromě mnoha jiných informací zahrnuje také oblast zahraničních styků. V Národním archivu se dále nachází fond Československý filmexport pokrývající časové rozmezí let 1957–1991, který by jistě k podkapitole věnované prezentaci filmové produkce přinesl

---

⁴ O zpracování obou jmenovaných fondů se na základě informací pracovníků Archivu MZV ČR prozatím neuvažuje.

mnoho zajímavých údajů, je ale dosud nezpracovaný a dle vyjádření pracovníků archivu není jeho zpracování v blízké budoucnosti plánováno.

V Národním filmovém archivu jsou fondy týkající se Latinské Ameriky dosud nezpracované a v materiálech, které mi pracovníci archivu umožnili prostudovat, bylo k oblasti mého zájmu překvapivě jen velmi málo údajů. Na základě komunikace se zaměstnanci Archivu České televize a Českého rozhlasu je zřejmé, že také v nich je mnoho zajímavých dat. Jejich prozkoumání tak představuje další možné směry výzkumu.

SOUČASNÝ STAV BĀDÁNÍ

Na samém počátku práce pro mě bylo velmi nečekaným zjištěním, že existuje poměrně malé množství odborných publikací, které se na kulturní oblast našich zahraničních vztahů zaměřují. Kulturních aktivit na obou stranách oceánu bylo ve vymezeném období nespočet, ale informace o jejich přípravách, průběhu a ohlasu či výsledcích byly obvykle zpracovány samostatně v podobě cestopisných knih, rozhlasových reportáží, dokumentárních filmů či odborných článků. Stručné zmínky najdeme také v některých historicky zaměřených dílech, prozatím ovšem chybí jakýsi souhrnný průřez či přehled kulturních počinů jak ze strany Československa, tak i latinskoamerických států.⁵ Jednou z prvních publikací na toto téma je útlá kniha Jitky Pušové z roku 1967 *Encuentros con la América Latina*⁶, která nabízí zajímavé informace kulturního i ekonomického zaměření převážně ke staršímu období, ale novodobé vztahy jsou zde popsány jen částečně a vzhledem k roku vydání knihy a rozsahu tématu nepokrývají celé období našeho zájmu.

---

⁵ Kapitulu věnovanou vztahům (i kulturním) s Peru či Bolívií najdeme např. v následujících publikacích: ROEDL, Bohumír: *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: LN, 2007; BUBEN, Radek; SOMOGYI, Petr. *Bolívie*. Praha: Libri, 2009.

⁶ PUŠOVÁ, Jitka. *Encuentros con la América Latina*. Praha: Orbis, 1967.

O deset let později vyšel z pera pracovníků Oddělení Latinské Ameriky Orientálního ústavu ČSAV sborník materiálových studií (původně určený jen pro interní potřebu) pod názvem *Československo a Latinská Amerika po druhé světové válce*.⁷ Tato poměrně obsáhlá práce zahrnuje nejen politické a ekonomické, ale i kulturní, vědecké a školské styky Československa a jednotlivých států Latinské Ameriky přibližně do poloviny 70. let. I přes časté, a v době vydání práce nezbytné, ideologické fráze a klišé je tento sborník prvním souhrnným zpracováním našich poválečných vztahů s Latinskou Amerikou, avšak konkrétní kulturní počiny jsou zde vyjmenovány v chronologickém sledu dosti zkratkovitě, bez dalších souvislostí či zasazení do širšího kontextu.

V ročence *Ibero-Americana Pragensia* vydávané Střediskem ibero-amerických studií na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy vyšlo k tématu kulturních vztahů několik průkopnických příspěvků, vždy opět zaměřených na celou oblast Latinské Ameriky. V roce 1994 to byl článek Jitky Pušové *Los lazos culturales entre Checoslovaquia y América Latina en los años de 1945–1968*.⁸ O dva roky dříve Hedvika Vydrová a Šárka Grauová vypracovaly pod názvem *Literaturas ibero-americanas en la traducción checa*⁹ seznam děl brazilských a hispanoamerických autorů přeložených do češtiny.¹⁰ Stanislav Kázecký se ve svém článku *Películas documentales checas con temática latinoamericana rodadas antes del año 1989*¹¹ věnuje českým a jednomu slovenskému filmu, které u nás

---

⁷ *Československo a Latinská Amerika po druhé světové válce*. Praha: Orientální ústav ČSAV, 1977.

⁸ PUŠOVÁ, Jitka. Los lazos culturales entre Checoslovaquia y América Latina en los años 1945–1968. *Ibero-Americana Pragensia*, Vol. XXVIII, 1994, s. 174–184.

⁹ VYDROVÁ, Hedvika; GRAUOVÁ, Šárka. Literaturas ibero-americanas en la traducción checa. *Ibero-Americana Pragensia*, Vol. XXVI, 1992, s. 243–256.

¹⁰ Základními díly k tématu latinskoamerické literatury zůstávají v českém jazyce i nadále dvě následující práce: ANDERSON IMBERT, Enrique. *Dějiny literatur Latinské Ameriky*. Praha: Odeon, 1966. (1. vydání, překl. Josef Forbelský, Silvie Pavlíková, Pavla Lidmilová, Zdeněk Hampel); HODOUŠEK, Eduard a kol. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*. Praha: Libri, 1996.

¹¹ KÁZECKÝ, Stanislav. Películas documentales checas con temática latinoamericana rodadas antes del año 1989. *Ibero-Americana Pragensia*, Vol. XXXVIII, 2004, s. 175–179.

byly natočeny o Latinské Americe před rokem 1989. Do určité míry se kulturním vztahům věnují také monotematicky zaměřená Supplementa výše zmíněné ročenky, konkrétně jsou to číslo 38 s názvem *Las relaciones entre Checoslovaquia y América Latina 1945–1989 en los archivos de la República Checa*, a také číslo 40 s názvem *Las relaciones entre Europa Oriental y América Latina 1945–1989*.¹²

Kniha *Ekonomicko-politické vztahy Československa a andských států Latinské Ameriky v letech 1918–1975 v československé diplomatické korespondenci*¹³ Víta Rouče z roku 2008 a *České a československé aktivity ve vybraných oblastech Latinské Ameriky do roku 1989*¹⁴ od stejného autora z roku 2016 se zaměřují na oblast a částečně i období našeho zájmu, ovšem jejich prioritou nejsou kulturní styky, nýbrž především ekonomické, diplomatické či v případě druhé publikace také vojenské vztahy. Zcela logicky jsou zde zmínky o kulturních aktivitách spíše okrajové.

V tomto směru naprosto výjimečnou publikaci *Čechy a Peru. Historie a umění. Dějiny vzájemných kulturních vztahů* z pera Pavla Štěpánka vydala v roce 2013 Univerzita Palackého v Olomouci. Autor se v ní velmi podrobně zabývá kulturními vztahy od jejich prvopočátků až do současné doby, přičemž plně využívá hojnost materiálů shromažďovaných od 60. let minulého století. Je to dílo vsutku impozantní, které bylo vydáno u příležitosti devadesáti let trvání diplomatických styků mezi Českou republikou a Peru¹⁵. Pavel Štěpánek podobným způsobem popsal

---

¹² OPATRŇY, Josef; ZOUŘEK Michal; MAJLÁTOVÁ Lucia; PELANT, Matyáš. *Las relaciones entre Checoslovaquia y América Latina 1945–1989 en los archivos de la República Checa*. 1a edición. Praga: Universidad Carolina de Praga, Editorial Karolinum, 2015, Ibero-Americana Pragensia. Supplementum, 38; OPATRŇY, Josef, ed. *Las relaciones entre Europa Oriental y América Latina 1945–1989*. 1ª edición. Praga: Universidad Carolina de Praga, Editorial Karolinum, 2015, Ibero-Americana Pragensia. Supplementum, 40.

¹³ ROUČ, Vít. *Ekonomicko-politické vztahy Československa a andských států Latinské Ameriky v letech 1918–1975 v československé diplomatické korespondenci*. Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha, 2008.

¹⁴ ROUČ, Vít. *České a československé aktivity ve vybraných oblastech Latinské Ameriky do roku 1989*. Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha, 2016.

¹⁵ ŠTĚPÁNEK, Pavel: *Čechy a Peru. Historie a umění. Dějiny vzájemných kulturních vztahů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.

také umělecké styky s Venezuelou a Brazílií, ovšem v případě Bolívie a Ekvádoru zatím jakákoli souhrnná publikace chybí.

Jaká tedy byla situace v doposud tak málo zmapovaném okruhu kulturních vztahů v oblasti a době, kterým jsem se rozhodla věnovat? Do jaké míry hrál roli přímý či nepřímý vliv již zmíněných politicko-ekonomických faktorů? Byly zájmy kulturní politiky Československa vůči andským státům a naopak shodné? V jakém kulturním odvětví byla spolupráce nejintenzivnější? Nakolik byla kulturní kooperace pouze záležitostí metropolí a nakolik se jí dařilo šířit i do ostatních regionů? V případě dostupnosti informací bude zajímavé sledovat také návštěvnost a ohlasy u publika. Tyto a další otázky jsem se tedy snažila pomocí analýzy, komparace a syntézy pramenů i odborné literatury objasnit v hlavní části předkládané disertační práce.

VÝSLEDKY MÉHO BĀDÁNÍ

Jak již bylo vysvětleno výše, pro hlavní část práce jsem si vzhledem k rozsahu informací v pramenné základně zvolila pouze tři oblasti kulturních počinů pořádaných československými zastupitelskými úřady ve vybraných zemích – jsou jimi filmová představení, výstavy, rozhlasová a televizní vysílání. Nejpočetnější, a tudíž první popisovanou skupinu tvořila filmová představení, která byla zpočátku organizována pro užší okruhy diváků, nejčastěji ve spolupráci s místními kulturními či vzdělávacími institucemi. V pozdějších letech, zejména v posledních dvou zkoumaných dekádách pak byla čs. kinematografie představována v rámci více či méně pravidelných filmových přehlídek, tzv. Dnů nebo Týdnů čs. filmu, popřípadě Festivalů socialistického filmu, během nichž byla divácká účast vyšší. V mnoha případech jsou u jednotlivých filmových představení i celých přehlídek uváděna tak vysoká čísla přítomných osob v publiku, že je třeba posuzovat tato data s jistou mírou obezřetnosti. Zejména v průběhu 70. a 80. let, kdy byl charakter veškerých aktivit poznamenán nezbytnou ideologickou propagandou, bylo zapotřebí plnit vytyčené plány

na pověstných 110 %. Ověřit tyto údaje z jiných zdrojů a případně je uvést na pravou míru je však velmi obtížné, v případě využívání pouze pramenů dostupných v České republice pak v podstatě nemožné. Snímky byly také velmi často zapůjčovány kulturním, vzdělávacím, odborovým či mládežnickým institucím a organizacím, které pak samy pořádaly promítání pro příslušný okruh diváků, jejichž počet však byl jen výjimečně zaznamenán. Filmová tvorba bývalého Československa byla vždy zastoupena relativně aktuálními snímky, ať už celovečerními, krátkometrážními dokumenty, loutkovými či animovanými pohádkami. I přesto si pracovníci čs. zastupitelských úřadů často stěžovali na nevhodný výběr filmů, které jim byly z ústředí zasílány, jejich malý počet a v počátečním období také na chybějící španělské titulky, bez nichž byly mluvené snímky pro veřejné prezentace prakticky nepoužitelné. Velmi žádané byly zejména dokumentární snímky se zemědělskou a sportovní tematikou, nebo filmy odborně zaměřené, např. z oblasti zdravotnictví, které pak byly využívány i jako učební materiály na vysokých školách. U převážné většiny celovečerních filmů se mi podařilo z jiných zdrojů dohledat rok vzniku a jména tvůrců, respektive ověřit jejich existenci, naopak u mnoha zmíněných dokumentů jsem podobné informace nenašla. Ve zkoumaných zemích byly v rozmezí let 1945–1989 uvedeny desítky čs. snímků, které publikum dle dochovaných zpráv hodnotilo převážně pozitivně, v některých případech bylo dokonce žádáno opakované promítání jednotlivých filmů či v případě vícedenních festivalů i celého programu. Případné neúspěchy byly naopak v dokumentaci jednotlivých zastupitelských úřadů zaznamenány jen výjimečně.

Druhou skupinou nejčastěji realizovaných a nejpodrobněji popsaných kulturních aktivit bývalého Československa ve výše zmíněných zemích byly různé druhy expozic. Z počátku sledovaného období to byly hojně zastoupené prezentace reprodukcí slavných českých i slovenských malířů a grafiků. V pozdějších letech pak byly uskutečněny výstavy knih, plakátů, poštovních známek, loutek, hraček, skla, výrobků uměleckých řemesel či folklorních předmětů. Expozice, které byly

organizačně a také finančně náročné, například skla, uměleckých či lidových řemesel, byly realizovány až v průběhu 70. a 80. let. Nejčastěji vystavovanými objekty v průběhu celého zkoumaného období pak byly fotografie. Fotografické výstavy ve většině případů přibližující život v ČSSR tvořily jakousi konstantu v expozičních počinech pracovníků čs. zahraničních úřadů. Podobně jako v případě pořádání filmových prezentací bylo nutno navázat spolupráci s místními kulturními a vzdělávacími institucemi, neboť to byly právě ony, které poskytovaly výstavní prostory. V menší míře pak byly expozice instalovány ve vhodných sálech městských radnic, hasičských zbrojnic či odborových organizací. Také v tomto případě se setkáváme s těžko uvěřitelnými statistickými údaji o počtech návštěvníků v řádu stovek za den či tisíců během celého trvání výstavy. Pokud vezmeme v úvahu poměrně krátká, ve většině případů, týdenní časová rozmezí, která byla jednotlivým expozicím poskytována, nejeví se tato data jako zcela věrohodná. Prodlužování doby, po kterou byly výstavy přístupné veřejnosti, nebylo příliš obvyklé (zaznamenala jsem jen dva takové případy u výstav konaných v Bolívii) a rovněž delší, například měsíční trvání bylo zcela ojedinělé. Jednotlivé výstavní počiny byly velmi často doplňovány doprovodným programem v podobě promítání filmů a pracovníci čs. zastupitelských úřadů se také snažili jejich konání oznamovat prostřednictvím sdělovacích prostředků, v případě zájmu také poskytovat rozhovory místním rozhlasovým a televizním stanicím.

Spolupráce s těmito dvěma médii pak tvoří třetí a poslední podrobně zpracovanou skupinu kulturních aktivit bývalého Československa ve vybraných zemích. Podobně jako u předchozích dvou skupin, bylo i této spolupráci věnováno hodně pozornosti, neboť její dosah byl nezměrný. Pokrýval skutečně nejširší vrstvy obyvatel, bez ohledu na jejich společenský status či vzdělání. Vezmeme-li v potaz vysokou míru negramotnosti ve všech třech státech prakticky po celé zkoumané období, byly rozhlas a později také televize kanálem, kterým mohly informace proudit i do vzdálenějších koutů země a nebyly

vyhrazeny pouze pro obyvatele hlavních měst či významných regionálních center. Programy pro rozhlasové vysílání ve španělském znění byly již od počátku připravovány v Československu, v zahraniční sekci Čs. rozhlasu, a předávány jednotlivým stanicím prostřednictvím čs. zastupitelských úřadů. Tyto pořady se nejčastěji skládaly z ukázek české a slovenské lidové, klasické i moderní hudby a doplňujících informací o kulturním životě v Československu. Postupně se k těmto údajům připojovaly komentáře o významných historických událostech či údobích, novinky ze světa, a pokud to aktuální situace v přijímajících zemích dovozovala, také zprávy o fungování socialistického hospodářství a zřízení obecně. Druhou možností spolupráce s rozhlasovými stanicemi bylo zapůjčování gramofonových desek, kterými jednotlivé zahraniční úřady disponovaly, a příprava textu, který byl předán pracovníkům jednotlivých stanic k volnému nakládání. Poslední formou spolupráce bylo v případě rozhlasu poskytování rozhovorů, nebo přenos projevů čs. titulářů zpravidla u příležitosti oslav významných čs. svátků a výročí. Spolupráce s televizními stanicemi byla ze všech zde popisovaných nejmenšího rozsahu, neboť byla započata v podstatě až v průběhu 70. let, nicméně i do tohoto média se podařilo čs. zastupitelům v daných zemích proniknout. Ve většině případů byl navázán kontakt se státními televizními stanicemi, pouze v Peru jsem zaznamenala spolupráci také se soukromými stanicemi. Většina privátních subjektů v tomto sektoru byla zcela či částečně vlastněna severoamerickými majiteli, což prakticky vylučovalo jakoukoli formu součinnosti se zeměmi jako Československo. Do televizního vysílání byly umísťovány zejména dokumentární snímky, v Peru pak také sporadicky celovečerní snímky a rozhovory s čs. představiteli.

Vzhledem k nezbytné participaci zástupců Československa ve všech výše popsáních formách spolupráce byla jejich realizace možná pouze v obdobích korektních diplomatických vztahů. Ty ovšem byly v případě Bolívie, Ekvádoru i Peru v průběhu zkoumaného časového rozmezí několikrát narušeny (zde mám na mysli vypovězení čs. diplomatických

pracovníků z Ekvádoru), nebo dokonce zcela přerušeny¹⁶. Popudy k těmto krokům vycházely vždy ze strany latinskoamerických zemí a je za nimi možno vypočítávat souvislosti s událostmi na mezinárodní politické úrovni (respektive tlaky severoamerické administrativy na místní vlády v reakci na události v Maďarsku roku 1956, nebo na Kubě o tři roky později), i když čs. zástupcům byly vždy předkládány důvody čistě vnitropolitické. S ohledem na přístup USA k událostem v Československu v srpnu 1968 si můžeme vysvětlit fakt, že k obnovení diplomatických vztahů se všemi třemi zkoumanými státy došlo shodou okolností po několikaleté, v případě Peru jedenáctileté, pauze právě mezi roky 1968–1970. V 70. a 80. letech již k dalším komplikacím na diplomatické úrovni nedocházelo, a kulturní vztahy se tak mohly znovu rozvíjet, ovšem ani v tomto období nebyly prosty vlivů vnitropolitické i ekonomické situace v jednotlivých zemích.

Na personálním obsazení jednotlivých zastupitelských úřadů také velkou měrou záviselo množství realizovaných kulturních počínů i jejich úroveň. Zde výrazně ovlivňovaly celou situaci také faktory jako osobní schopnosti vedoucích misí i jejich podřízených navázat vhodné kontakty a přizpůsobit jednotlivé prezentace čs. kultury aktuálním podmínkám v dané zemi. Nebylo výjimkou, že do příprav jednotlivých aktivit se zapojovaly také manželky čs. představitelů, nebo zástupci obchodních oddělení. V prvních dvou zkoumaných dekadách byly realizovány především aktivity, které byli zaměstnanci zastupitelských úřadů schopni připravit sami, či za pomoci místních spřátelených institucí. Větší počiny jako například rozsáhlejší výstavy, které vyžadovaly odbornou supervizi, byly uskutečněny až v pozdější době, nejvíce v 70. letech, tedy v průběhu jednání o kulturních dohodách, nebo až po jejich podpisu. Tomu se představitelé všech tří andských států poměrně dlouhou dobu bránili a uzavření takových dokumentů neustále oddalovali. Domnívám se, že je k tomu vedly jednak ekonomické závazky ze smluv vyplývající v podobě

---

¹⁶ Bolívie: 1964–1970, Ekvádor: 1957–1960, 1962–1968, Peru: 1957–1968

hrazení některých projektů či finanční spoluúčasti na nich. Druhým důvodem byla jistě otázka politická, zda se zavázat k takové formě spolupráce se socialistickou zemí. A z toho pak možné plynoucí důsledky v jejich mezinárodních relacích, zejména směrem k USA.

Vůbec první zaznamenané čs. kulturní aktivity v dané oblasti jsou datovány až do průběhu 50. let, kdy byla postupně započata realizace kulturní politiky nově ustanoveného politického zřízení v Československu v roce 1948. Z trojice států, kterým se tato práce věnuje, se v 50. letech nejpříznivěji rozvíjela spolupráce s Bolívií, kde se v roce 1952 stal prezidentem představitel tzv. bolivijské revoluce Víctor Paz Estenssoro. V Ekvádoru a Peru byla situace komplikována jednak nedostatečným obsazením čs. zastupitelských úřadů a také nepříznivou vnitropolitickou situací. I přesto se v závislosti na konkrétních lokálních podmínkách dařilo čs. představitelům pořádat kulturní akce, na jejichž přípravách se velmi často podíleli také zástupci místních kulturních či vzdělávacích institucí a organizací. V Bolívii byla například již v roce 1953 založena Společnost československo-bolivijského přátelství, v Ekvádoru se zapojil do těchto aktivit Dům ekvádorské kultury, pouze v Peru byla dlouhodobější spolupráce s obdobnými subjekty započata až v 70. letech. Z hlediska možnosti rozvoje kulturního působení ve všech třech zemích se dekáda 60. let jeví jako nejkomplikovanější. Bylo to v důsledku výše zmíněných přerušování diplomatických vztahů. Nejvíce aktivit se opět podařilo uskutečnit v Bolívii, kde se na nich až do roku 1964 významnou měrou podílela Společnost čs.-bolivijského přátelství. V Ekvádoru to pak bylo zejména několik výstavních počinů v krátkém rozmezí let 1960–1962, neboť po obnovení diplomatických styků na konci dekády věnovali čs. reprezentanti větší pozornost jiným oblastem. Také v Peru byla kulturní spolupráce zahájena až počátkem 70. let. V této dekádě se pak poměr uskutečněných kulturních aktivit v jednotlivých zemích výrazně změnil. Vzájemné vztahy mezi ČSSR a Bolivijskou republikou byly v 70. letech založeny zejména na spolupráci v ekonomické oblasti. Pravicová vláda generála Huga Bánzera Suáreze (1971–1978) a rovněž orientace v

zahraniční oblasti na USA a země Latinské Ameriky tak neposkytovala mnoho prostoru pro rozvoj politické či kulturní spolupráce. Čs. zahraniční úřad byl v této době obsazen pouze pracovníkem ministerstva obchodu, který se věnoval zejména hospodářským záležitostem, a kulturní spolupráci tak byla věnována jen velmi malá pozornost. Omezovala se v podstatě jen na promítání filmů či jejich zapůjčování kulturním a vzdělávacím institucím. Ani v Ekvádoru nebyla situace v 70. letech zcela příhodná pro rozvoj kulturních vztahů. Téměř po celé desetiletí byl Ekvádor ovládán diktátorskými a vojenskými režimy (Guillermo Rodríguez Lara 1972–1976, Alfredo Poveda Burbano 1976–1979), které se potýkaly s vnitropolitickými a ekonomickými záležitostmi země. Krátkodobě se situace zlepšila po roce 1975, kdy byla uzákoněna činnost Československo-ekvádorského kulturního institutu, který měl převzít část kulturní agendy ZÚ a zintenzivnit tak aktivity v této oblasti. S pomocí této instituce a také Domu ekvádorské kultury se dařilo v následujících letech pořádat zejména filmová představení v hlavním městě i v provinciích a v menším rozsahu také výstavy. Spolupráce, i když převážně jednostranná ze strany ČSSR, probíhala také mezi televizními a rozhlasovými stanicemi. Koncem dekády se však intenzita kulturní výměny opět ocitla na velmi nízké úrovni. Vzhledem k vnitropolitickým změnám v Peru, které započaly v roce 1968 s nástupem generála Juana Velasca Alvarada k moci, se tato země dostala do popředí zájmu čs. zahraniční politiky. Počátek 70. let byl tedy v Peru v porovnání s Bolívií a Ekvádorem daleko příhodnější pro realizaci čs. kulturní politiky, což se projevilo v počtu uskutečněných aktivit či rychlém dosažení podpisu kulturní dohody (1974). Čs. velvyslanectví bylo také v průběhu první poloviny této dekády obsazeno dostatečným počtem pracovníků, kteří se mimo jiné mohli plně věnovat organizování kulturních počínů a navazování nezbytných kontaktů. V samém závěru této dekády pak vnitropolitické změny, prohlubující se ekonomická krize a také zlepšování vztahů s USA vedlo naopak k postupnému zhoršování podmínek pro realizaci čs. kulturních aktivit v Peru. Čs. velvyslanectví odpovědělo na vzniklou situaci obnovením

spolupráce s Kulturní společností peruánsko-československého přátelství, která byla založena v roce 1971, a nyní svou činnost směřovala nově také mimo hlavní město, konkrétně do Arequipy a Cuzca, kde byly založeny její pobočky. Ani poslední mapovaná dekáda nepřinesla na poli kulturní spolupráce výrazné zlepšení. Všechny tři sledované země se potýkaly s přetrvávajícími vnitropolitickými a ekonomickými problémy a kulturní spolupráce s Československem tedy nepatřila mezi jejich prioritní zájmy. V Bolívii byl čs. zastupitelský úřad obsazen představitelem ministerstva zahraničí až v roce 1987, ale ani poté, ani po předchozím dosažení podpisu kulturní dohody v roce 1985, nedošlo k výraznějšímu nárůstu kulturních počínů. Velmi podobný scénář se odehrával též v Ekvádoru, kde se také podařilo čs. představitelům po dlouhém usilování dosáhnout podpisu kulturní dohody (roku 1983), ale ani v tomto případě nepřinesl tento akt očekávané zlepšení spolupráce. Jednotlivé kulturní počiny byly spíše sporadické a jistou konstantu v tomto směru, podobně jako v Bolívii, představovalo zejména promítání filmů. Významná část archivní dokumentace vztahující se situaci k Peru v 80. letech není doposud zpracovaná, tudíž přístupná veřejnosti. V prostudovaných fondech Archivu MZV jsou k dispozici pouze informace o posledních třech letech sledovaného období, v nichž ovšem kulturní spolupráce nezaujímá přednostní místo. Naopak, realizované kulturní aktivity jsou zde zmiňovány jen okrajově, nicméně je zřejmé, že i přes opravdu složitou vnitropolitickou situaci do jisté míry spolupráce v oblasti kinematografie a rozhlasového vysílání pokračovala. Velmi zajímavým zjištěním právě v případě Peru byl fakt, že i z období přerušovaných diplomatických vztahů byly v prostudovaných fondech k dispozici informace o jisté formě spolupráce. Týkaly se například poskytování stipendií peruánským studentům na čs. vysokých školách, návštěv kulturních delegací i jednotlivců v Československu či vyslání čs. trenéra stolního tenisu do Peru. V případě ostatních zemí takové informace nejsou k dispozici, i když například poskytování stipendií bolivijským studentům pokračovalo i

v období bez diplomatických styků, jak zpětně dokládají zprávy z pozdějších let.

U všech tří zkoumaných států je zřejmé, že během prvních dvou dekád byly kulturní aktivity organizovány a uskutečňovány na základě aktuálních možností jednotlivých zastupitelských úřadů a schopností jejich představitelů. Nejprve to bylo převážně v rámci metropolí, což ovšem neplatilo pro prezentace čs. filmografie, která za pomoci místních institucí pronikla i do menších a odlehlejších měst. V pozdějším období, zejména po znovunavázání diplomatických vztahů bylo třeba spolupráci programově rozšiřovat i do regionálních center, neboť politické klima v hlavních městech nebylo vždy nakloněno aktivitám čs. zastupitelských úřadů. V průběhu 70. let totiž byla zcela v souladu s čs. kulturní politikou u většiny kulturních počinů zřejmá sílící politická a ideologická propaganda. Také v následující dekádě byl tento trend stále patrnější, což se projevilo i ve stylu a obsahu dochovaných dokumentů, v nichž se k původní věcnosti a přesnosti postupně připojil balast nicneříkajících floskulí o úspěších dosažených díky socialistickému zřízení a podobně. Z původně kulturní spolupráce se tak stala kulturně-propagační. K tomuto charakteru práce neodmyslitelně patřila také snaha spojovat většinu popisovaných kulturních aktivit jak časově, tak po obsahové stránce s významnými čs. svátky a výročími, ty se proto odehrávaly především v únoru, květnu a říjnu.

Československo bylo po celé sledované období ve všech třech zemích iniciátorem kulturních styků a později také celého procesu uzavírání smluvních dokumentů v této oblasti, zatímco vybrané andské státy zaujímaly více roli příjemce. Není třeba zastírat, že obchodní a hospodářská spolupráce byla oběma stranami považována za důležitější, a proto čs. představitelé nejednou zdůrazňovali význam kulturní spolupráce i v těchto souvislostech. Zejména v regionech usnadňovalo předchozí seznámení s čs. prostředím díky kulturním aktivitám případná následující obchodní jednání. Míra ochoty přijímat kulturní aktivity, které byly s postupem doby stále více poplatné socialistickému zřízení, se

proměňovala v závislosti na aktuálním vnitropolitickém rozložení sil v jednotlivých zemích. Posuzovat kvalitu prezentovaných děl nebylo mým cílem, nicméně z konkrétních jmen a názvů uvedených v hlavní části práce je patrné, že v některých případech to byla vynikající tvorba, v jiných naopak ideologický obsah a jemu odpovídající forma ubíraly dílu na umělecké hodnotě. V tomto směru tedy spatřuji další možné rozpracování tématu, nejen z čistě historického, ale také například z pohledu umělecko-kritického či sociologického. Vzhledem k velmi konkrétnímu výseku kulturních aktivit, byť nejpodrobněji zdokumentovaných, kterým je tato práce věnována, se další možnosti bádání naskýtají také v rozšíření pohledu i na jiné umělecké oblasti – hudbu, divadlo, tanec, případně vědu a školství. Archivních materiálů k tématu je obrovské množství a mnoho informací se jistě skrývá také v dosud nezpracovaných fondech.

Téma kulturní spolupráce by si podle mého názoru zasloužilo větší pozornost, než jaká mu byla doposud věnována, neboť kulturní výměna od nepaměti tvořila nedílnou součást obchodních i politických jednání a během sledovaného období byla nejednou nápomocná i v těchto oblastech. I v dnešní době, kdy díky technologickému pokroku žijeme ve světě bez pomyslných hranic, kdy můžeme být díky informačním technologiím zdánlivě přítomni na druhém konci světa a dozvídat se o dění z těch nejvzdálenějších koutů planety prakticky obratem, víme, že ani nejdokonalejší virtuální prostředí nemůže nahradit osobní prožitek. Na začátku, ani koncem zkoumaného období, tedy v rozmezí let 1945–1989, nebyly tyto dnes hojně využívané metody známé, neřkuli dostupné širokým vrstvám společnosti. Také míra cestovního ruchu byla v té době nesrovnatelně nižší než dnes a obyvatelé Československa, Bolívie, Ekvádoru i Peru měli velmi omezené možnosti cestování, ať už to bylo z politických nebo ekonomických důvodů. Osobní prožitek poznávání jiných kontinentů, zemí, národů a jejich kultur byl tedy vyhrazen jen velmi malému počtu jednotlivců. Kulturní aktivity, kterým se podrobně věnuji v hlavní části disertační práce, umožňovaly ve vybraných andských zemích zprostředkovat kontakt s tak vzdálenou zemí jako bylo Československo

poměrně širokému publiku, které by pravděpodobně osobní prožitek nikdy nezakusilo.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny:

Archiv Ministerstva zahraničních věcí – fondy:

Dokumentace teritoriálních odborů, Bolívie, 1945–89, knihy č. 1–12.
Dokumentace teritoriálních odborů, Ekvádor, 1945–89, knihy č. 1–9.
Dokumentace teritoriálních odborů, Peru, 1945–89, Peru, knihy č. 1–18.

Porady kolegia, kniha č. 29, 1957.
Porady kolegia, kniha č. 55, 1960.
Porady kolegia, kniha č. 123, 1968.
Porady kolegia, kniha č. 215, 1980.
Porady kolegia, kniha č. 230, 1982.
Porady kolegia, kniha č. 252, 1985.

Teritoriální odbor – obyčejný, Bolívie, 1945–1959, karton 1, 2.
Teritoriální odbor – obyčejný, Bolívie, 1960–1964, karton 1.
Teritoriální odbor – obyčejný, Bolívie, 1965–1968.
Teritoriální odbor – obyčejný, Ekvádor, 1945–1959, karton 1, 2.
Teritoriální odbor – obyčejný, Ekvádor, 1960–1964, karton 1.
Teritoriální odbor – obyčejný, Peru, 1945–1959, karton 1.
Teritoriální odbor – obyčejný, Peru, 1960–1964, karton 2.

Teritoriální odbor – tajný, Bolívie, 1955–1959, karton 1.
Teritoriální odbor – tajný, Bolívie, 1960–1964, karton 1, 2.
Teritoriální odbor – tajný, Bolívie, 1970–1974, karton 3.
Teritoriální odbor – tajný, Bolívie, 1980–1989.
Teritoriální odbor – tajný, Ekvádor, 1955–1959, karton 1.
Teritoriální odbor – tajný, Ekvádor, 1960–1964.
Teritoriální odbor – tajný, Ekvádor, 1965–1969, karton 1.
Teritoriální odbor – tajný, Ekvádor, 1970–1974, karton 1.
Teritoriální odbor – tajný, Ekvádor, 1980–1989.
Teritoriální odbor – tajný, Peru, 1960–1964, karton 1.
Teritoriální odbor – tajný, Peru, 1965–1969.
Teritoriální odbor – tajný, Peru, 1970–1974, karton 1.

Národní archiv – fondy:

Ministerstvo kultury, karton 266.

Ministerstvo kultury, karton 359.

Ministerstvo školství a kultury, karton 99, desky 35, Ekvádor.

Ministerstvo školství a kultury, karton 110, desky 35, Peru.

Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv III, karton 1765.

Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv III, karton 5147.

Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv III, karton, 5176.

Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv III, karton 6670.

Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv III, karton, 6672.

Sekundární literatura:

Monografie a kolektivní monografie:

AGEE, Philip. Byl jsem agentem CIA. Praha: Panorama, 1980.

BAĎUROVÁ, Monika a kol. Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur. Praha: Národní muzeum, 1999. ISBN 80-7036-050-X.

BARTEČEK, Ivo. Jezuité zemí koruny české v Latinské Americe. Ostrava: Scholaforum, 1997. ISBN 80-86058-35-2.

BETHELL, Leslie. The Cambridge History of Latin America. Vol. VIII. Latin America since 1930. Spanish South America. Cambridge: Cambridge University Press, 1991. ISBN 0-521-26652-1.

BINKOVÁ, Simona; POLIŠENSKÝ, Josef. *Česká touha cestovatelská: cestopisy, deníky a listy ze 17. století*. Praha: Odeon, 1989. Klub čtenářů; Sv. 603.

BUBEN, Radek; SOMOGYI, Petr. *Bolívie*. Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-423-4.

BÜSCHGES, Christian; KALTMEIER, Olaf; THIES, Sebastian (eds.). *Culturas políticas en la región andina*. Frankfurt am Main: Vervuert, 2011. ISBN 978-3-86527-678-0.

BURKE, Peter. *Co je kulturní historie?* Praha: Dokořán, 2011. ISBN 978-80-7363-302-8.

DEL POZO, José. *Historia de América Latina y del Caribe. Desde la independencia hasta hoy*. Santiago de Chile: Editorial LOM, 2009. ISBN 978-956-00-0081-1.

DEJMEK, Jindřich: *Československo, jeho susedé a velmoci ve XX. století (1918 až 1992)*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002. ISBN 80-86547-07-8.

DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa. Díl I., Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)*. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2210-3.

DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa. Díl II., Biografický slovník československých diplomatů. (1918-1992)*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2285-1.

DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha, Portál, 2003. ISBN 80-7178-725-6.

HRDLIČKA, Jaroslav. *Vlastimil Kybal doma a v exilu*. Praha: Seriprint, 2001. ISBN 80-238-7597-3.

CHALUPA, Jiří. *Dějiny Argentiny, Uruguaye a Chile*. Praha: NLN, 1999. ISBN 80-7106-323-1.

JAKEŠ, Petr; JENÍK, Jan. *Cesty za Hefaistem*. Praha: Panorama, 1989. ISBN 80-7038-060-8.

KNAPÍK, Jiří. *Únor a kultura*. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-212-0.

KNAPÍK, Jiří. *V zajetí moci. Kulturní politika, její systém a aktéři 1948-1956*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-316-X.

KUNSKÝ, Josef. *Čeští cestovatelé II*. Praha: Orbis, 1961. Poznání světa.

KUSÁK, Alexej. *Kultura a politika v Československu 1945-1956*. Praha: Torst, 1998. ISBN 80-7215-055-3.

KVASNIČKOVÁ, Adela. *Kultúra verus civilizácia ako príbeh*. Šubrt, Jiří; ÁRNASSON, Jóhann Páll (eds.). In: *Kultury, civilizace, světový systém*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1822-7.

KYBAL, Vlastimil: *Jižní Amerika a Československo s přehledem obchodní, finanční a emigrační činnosti jiných národů*. Praha: Merkur, 1928. Obchodní knihovna Merkur; č. 23.

KYBAL, Vlastimil. *Po československých stopách v Latinské Americe*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0507-5.

LARA, Jorge Salvador. *Breve historia contemporánea del Ecuador*. México: Fondo de Cultura Económica, 2000. ISBN 968-16-6115-X.

LEGRÁ HERNÁNDEZ, William. *América Latina siglo XX: breve análisis hasta 1970*. Santiago de Cuba: Oriente, 1979.

LEHMANNOVÁ, Zuzana. *Kulturní dimenze mezinárodních vztahů*. Praha: VŠE. 1999. ISBN 80-7079-850-5.

NÁLEVKA, Vladimír. *Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války*. Praha: Universita Karlova, 1972. Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et historica. Monographia ; XL-1971.

NYE, Jr., Joseph Samuel. *Soft power. The Means of Success in World Politics*. New York: Public Affairs, 2004. ISBN 1-58648-306-4.

OPATRNÝ, Josef. *Amerika v proměnách století*. Praha: Libri, 1998. ISBN 80-85983-42-7.

OPATRŇÝ, Josef (ed.). *La expedici3n de Alejandro de Malaspina y Tadeo Haenke*. Praga: Universidad Carolina de Praga, Editorial Karolinum, 2005. Ibero-Americana Pragensia. Supplementum 14. ISBN 80-246-0962-2.

OPATRŇÝ, Josef; ZOUŘEK Michal; MAJLÁTOVÁ Lucia; PELANT, Matyáš. *Las relaciones entre Checoslovaquia y Am3rica Latina 1945–1989 en los archivos de la Rep3blica Checa*. Praga: Universidad Carolina de Praga, Editorial Karolinum, 2015. Ibero-Americana Pragensia. Supplementum, 38. ISBN 978-80-246-2862-2.

POLIŠENSKÝ, Josef a kol. *Dějiny Latinské Ameriky*. Praha: Svoboda, 1979.

PUŠOVÁ, Jitka. *Encuentros con la Am3rica Latina*. Praha: Orbis, 1967.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 2. vyd. Voznice: Leda, 2012. ISBN 978-80-7335-296-7.

ROEDL, Bohumír. *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: LN, 2007. ISBN 978-80-7106-839-6.

ROEDL, Bohumír. *Peru*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-205-8.

ROUČ, Vít. *České a československé aktivity ve vybraných oblastech Latinské Ameriky do roku 1989*. Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha, 2016. ISBN 978-80-86747-38-5.

ROUČ, Vít. *Ekonomicko-politické vztahy Československa a andských států Latinské Ameriky v letech 1918–1975 v československé diplomatické korespondenci*. Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů, 2008. ISBN 978-80-86747-29-3.

SCRUTON, Roger. *Průvodce inteligentního člověka po moderní kultuře*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-1076-9.

SOUKUP, Martin: *Kultura. Biokulturologická perspektiva*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2011. ISBN 978-80-87378-96-0.

ŠTĚPÁNEK, Pavel: *Čechy a Peru. Historie a umění. Dějiny vzájemných kulturních vztahů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3453-7.

ŠTĚRBA, Francisco Carlos. *Češi a Slováci v Latinské Americe*. Olomouc: Erbum, 2008. ISBN 978-80-244-2080-6.

TAMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008. ISBN 978-80-86506-73-9.

VESELÝ, Zdeněk. *Československá zahraniční politika 1945-1989 (Dokumenty)*. Praha: VŠE, 2001. ISBN 80-245-0315-8.

WITTMAN, Tibor. *Historia de América Latina*. Budapest: Gondolat, 1971. ISBN 963-13-3060-5.

ZBOŘIL, František. *Československá a česká zahraniční politika: minulost a současnost*. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-38-7.

Sborníky a příspěvky v nich:

COTLER, Julio. La crisis política (1930–1968). In: *Nueva Historia General del Perú*. Lima: Mosca Azul Editores, 1979, s. 161–191.

Československo a Latinská Amerika po druhé světové válce: sborník materiálových studií. Praha: Orientální ústav ČSAV, 1977. Československo a Latinská Amerika; sv. 4.

OPATRŇÝ, Josef. Constantes y cambios en las relaciones entre Checoslovaquia y los países latinoamericanos en el contexto de la tradición anterior (1945–1989). In: *Las relaciones entre Europa Oriental y América Latina 1945–1989*. Praga: Universidad Carolina de Praga, Editorial Karolinum, 2015, s. 33–45. Ibero-Americana Pragensia, Supplementum 40. ISBN 978-80-246-3089-2.

PALAU, Mercedes; SOLER, Emilio; OPATRŇÝ, Josef (eds). *El Paraíso Ilustrado. Malaspina y Haenke en el Nuevo Mundo*, Madrid: Lunwerg, 2006. ISBN 9788497852586.

Periodika a příspěvky v nich:

KÁZECKÝ, Stanislav. Películas documentales checas con temática latinoamericana rodadas antes del año 1989. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. XXXVIII. Praga: Karolinum, 2004, s. 175–179. ISBN 80-246-1140-6.

NÁLEVKA, Vladimír. Restablecimiento de relaciones diplomáticas entre el gobierno checoslovaco en el exilio y los países de América Latina. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. II. Praga: Karolinum, 1968, s. 93–113. ISSN 0536-2520.

POLIŠENSKÝ, Josef. La obra americanista de Tadeo Haenke y su Memoria sobre los ríos navegables. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. IV. Praga: Karolinum, 1970, s. 199–208.

PUŠOVÁ, Jitka. Los lazos culturales entre Checoslovaquia y América Latina en los años 1945–1968. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. XXVIII. Praga: Karolinum, 1994, s. 174–184. ISBN 80-7066-885-7.

VYDROVÁ, Hedvika; GRAUOVÁ, Šárka. Literaturas ibero-americanas en la traducción checa. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. XXVI. Praga: Karolinum, 1992, s. 243–256. ISBN 80-7066-644-7.

Internetové zdroje:

Casa de la Cultura Ecuatoriana. *Breve Historia de la Casa de la Cultura Ecuatoriana Benjamín Carrión* [online]. [cit. 9.3.2017]. Dostupné z: http://www.casadelacultura.gob.ec/?ar_id=10&ge_id=18&title=Historia%20de%20la%20Casa%20de%20la%20Cultura%20Ecuatoriana&palabrasclaves=Historia%20de%20la%20Casa%20de%20la%20Cultura%20Ecuatoriana.

COLOMA PORCARI, César. Treinta años del Instituto Nacional de Cultura. In: *El Perú y su historia*. Lima: El Comercio, 26.3.2001 [online]. [cit. 9.3.2017]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/elperuysuhistoria/el-instituto-nacional-de-cultura-del-peru>.

COLOMA PORCARI, César. ¿Una casa de la cultura? In: *El Perú y su historia*. Lima: El Comercio, 22.7.2001 [online]. [cit. 9.3.2017]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/elperuysuhistoria/la-casa-de-la-cultura-del-peru>.

Česká iberoamerická společnost [online]. [cit.8.3.2017]. Dostupné z: <http://www.iberospol.com/o-nas/>

El Centro Regional para la Salvaguardia del Patrimonio Cultural Inmaterial de América Latina. *Ecuador. Instituciones gubernamentales*. [online]. Cusco: CRESPIAL, ©2014 [cit. 9.3.2017]. Dostupné z: <http://www.crespial.org/Es/Content2/index/0010/NF/1/ecuador-enlaces-interes>.

Encyclopaedia Britannica. *Leslie A. White*. [online] Britannica: ©1998. Poslední změna 12.12.2007 [cit. 19.4.2016]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Leslie-A-White>.

Evidence mezinárodních smluv mezinárodněprávního odboru MZV. *Peru. Seznam platných mezinárodních smluv s Českou republikou* [online]. MZV ČR. [cit. 16.12.2016]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/jizni_amerika/peru/smlouvy/index.html.

Lineamientos de Política Cultural 2013–2016. Versión preliminar [online]. Lima: Ministerio de Cultura, 2012. Dostupné z: <http://www.cultura.gob.pe/sites/default/files/pagbasica/tablaarchivos/11/lineamientomc.pdf>.

LLOSA, Luis Gonzalo; PANIZZA, Ugo. La gran depresión de la economía peruana: ¿Unatormenta perfecta? *Revista Estudios Económicos* [online]. Lima, Banco Central de Reserva del Perú, 30, s. 91–117 [cit. 19.12.2017]. ISSN 1028-6438. Dostupné z: <http://www.bcrp.gob.pe/docs/Publicaciones/Revista-Estudios-Economicos/30/ree-30-llosa-panizza.pdf>.

Ministerio de Cultura. *¿Quiénes somos? Historia* [online]. Gobierno del Perú. [cit. 1.3.2017]. Dostupné z: <http://www.cultura.gob.pe/es/informacioninstitucional/quienessomos>.

Ministerio de Culturas y Turismo. *Plan Estratégico Institucional 2011–2015* [online]. Minculturas: Dirección General de Planificación, 2011 [cit. 01.03.2017]. Dostupné z: <http://www.minculturas.gob.bo/index.php/template/lorem-ipsu/pei>.

Ministerstvo kultury. *Historie ministerstva*. [online]. MK ČR: ©2007 [cit. 26.01.2017]. Dostupné z <http://www-old.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1839>.

MZV. Historie diplomatických styků ČR s Peru a Ekvádorem. *Ekvádor. Velvyslanci a vedoucí mise* [online]. MZV ČR. Poslední změna 11.2.2016. [cit. 25.7.2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/lima/cz/o_velvyslanectvi/historie_diplomatickych_styku_u/historie_diplomatickych_styku_mezi_cr_a.html.

MZV. Historie diplomatických vztahů mezi ČR a Bolívií [online]. MZV ČR. Poslední změna, 4.11.2015. [cit. 19.1.2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/santiago/cz/vzajemne_vztahy/bolivie/vzajemne_vztahy/historie_diplomatickych_vztahu_mezi_cr_a.html.

PÉREZ PIMENTEL, Rodolfo. Tadeo Haenke. *Diccionario Biográfico del Ecuador* [online]. Tomo 10. [cit. 18.4.2017]. Dostupné z: <http://www.diccionariobiograficoecuador.com/tomos/tomo10/h1.htm>.

POLÁČKOVÁ, Barbora. *Propagace českého filmu v zahraničí*. Brno, 2014. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta [online]. [cit. 26.7.2017]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/397755/fss_b/Propagace_ceskeho_filmu_v_zahranici_final.pdf.

POLIŠENSKÝ, Josef. Tadeo Haenke y la guerra de la Independencia. *Estudios Latinoamericanos*. [online]. Varsovia: Academia de Ciencias de Polonia, 1981, 8, 103–107 [cit. 18.4.2017]. ISSN 0137-3080. Dostupné z: http://www.ikl.org.pl/Estudios/EL8/EL8_4.pdf

Portal de la Cultura de América Latina y el Caribe. *Instituto Nacional de Cultura de Perú* [online]. UNESCO, ©2016. [cit. 9.3.2017]. Dostupné z www.lacult.unesco.org/docc/estInstNacPeru.doc.

TINAJERO, Fernando. Las políticas culturales del Estado (1944-2010). *Estado del país. Informe cero. Ecuador 1950–2010*. [online]. Quito: 2011, s. 29-41 [cit. 6.3.2017]. Dostupné z: <http://www.flacsoandes.edu.ec/libros/digital/39587.pdf>.

Ústav pro jazyk český. Internetová jazyková příručka [online]. AV ČR. [cit. 21.4.2016]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=kultura>.

Ústav etnologie. *Kulturologie* [online] Praha: FFUK, ©2011. [cit. 19.4.2016]. Dostupné z: <http://etnologie.ff.cuni.cz/node/197>.

Ústavodárné Národní shromáždění republiky Československé 1946–1948, *Stenoprotokol z 94. schůze* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [cit. 2. 6. 2017]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/094schuz/s094002.htm>.

Viceministerio de Desarrollo de las Culturas. *Breve historia*. [online]. Bolivia.com: ©2002 [cit. 28.2.2017]. Dostupné z http://www.bolivia.com/empresas/cultura/Breve_historia/index.asp.

VŠEOBECNÁ DEKLARACE UNESCO O KULTURNÍ DIVERZITĚ, s. 1. [online]. MKCR: [cit. 28.4.2016]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/rozmanitost-kulturnich-projevu-a-dokumenty-tykajici-se-umeni-a-umelcu-744.html>.

Publikační činnost:

DEYLOVÁ, Iva, 2008. *Huehuetlatolli – morální ponaučení nejen starých Aztéků*. Praha. Diplomová, rigorózní práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta.

DEYLOVÁ, Iva. Kulturní vztahy mezi Československem a Latinskou Amerikou se zaměřením na Ekvádor ve 2. polovině 20. století. *Člověk*.

Časopis pro humanitní a společenské vědy [online]. Praha, 2013, 28. ISSN 1801-8785. Dostupné z: <http://clovek.ff.cuni.cz/view.php?cisloclanku=2008061901>.

Konference:

2013 Cold War Engagements: Czechoslovakia and Latin America, *Czechoslovakia and Ecuador in the second half of 20th century: focused on cultural relations*, 8. 11. 2013, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, Metropolitní univerzita Praha.